

BEM

Nr 2

Science Fiction-Fanzine

Redaktör: Tomas Cronholm, Rösjötorpsv 3, 192 51 Sollentuna
Email tomas.cronholm@mbb.ki.se. Januari 2000.

Ett nummer till!

Jo det gick ju faktiskt att få ut nr 1 och få med i SFF-sändningen som planerat. Och inte har jag fått höra så många hårda ord i stil med att du som varit med så länge, hur kan du nöja dig med mikrorecensioner. Den allvarligaste kritiken kom från Bellis som tyckte fanzinet var väl magert. Detta är naturligtvis helt sant och jag försöker bättra mig, även om jag inte räknar med att komma upp i klass med Bellis egna fanzines och SFF-bulletinen när han ansvarar för den.

Australien

Det här numret innehåller en hel del från kongresser, inte minst från världskongressen 1999 i Melbourne. Att jag åkte dit hade många orsaker, men viktigast var nog att kontinenten lockade. Jag kunde finansiera min egen flygbiljett genom att utnyttja ett pedagogiskt pris för ett studiebesök i Newcastle, som ligger strax norr om Sydney. Där har man arbetat mycket med problembaserat lärande och alternativa antagningsformer. Det blev två mycket intensiva dagar där, och det som framför allt slog mig var hur seriöst man behandlade grundutbildningen, t.ex. genom att utvärdera och publicera rapporter i medicinsk-pedagogiska tidskrifter så fort man gjort någon väsentlig förändring i utbildningen.

Efter dessa två dagar vidtog det egentliga semestrandet, som bestod i att jag

och hustru Margareta besökte Sydney och sedan bilade runt i en stor båge inåt landet och ner till Melbourne. Vi konstaterade snabbt att Australien var fantastiskt. Fåglarna ser annorlunda ut och det som nästan ser ut som skator låter som papegojor. Träden ser på avstånd ut som björkar men det visar sig vara helt fel, för de luktar annorlunda och har fel blad. Dessutom finns det massor av träd med små gula blommor som var olika sorters mimosa och akacia. Sedan är det förstås kängurur, som tyvärr mest låg överkörda längs vägarna, och de strutsliknande emuerna som man såg ute på fälten. Vi såg också en hel del grottmålningar av aboriginer, och kunde förstå att dessa "vildar" hade en relativt avancerad civilisation innan västerlänningarna kommit och använt dem som jaktobjekt. Efter Melbourne var vi några dar uppe i det norra, heta, Darwin, och vi var med på en guidad tur bland krokodilerna i Kakadu.

I Melbourne träffade vi de andra svenskarna, först Urban Gunnarsson som jag sedan inte såg så mycket mer, han var tydligen mest i baren. Däremot var vi mycket tillsammans med Carolina Gomez Lagerlöf, Eva Norman och Carl-Mikael Zetterling, och tillsammans med dem prövade vi kängurukött och maffiga efterrätter. Mycket matig och god var "Bread and Butter Pudding", en variant på fattiga

riddare fast kokad i mjölk med mycket vanilj och sylt. Sedan var förstås vinerna

utmärkta, medan ölen inte kunde tävla med en engelsk bitter.

Aussiecon Three — en sercon rapport

På annat ställe i detta nummer finns rapporteringar från en panel om SF och utbildning. Jag och Margareta lyssnade på rätt många andra paneler och föredrag, och vi har svårt att låta bli att anteckna. Tyvärr har jag själv svårt att läsa vad jag skrivit. En del av våra anteckningar kan möjligen vara intressanta för den fan som inte lyckades ta sig till Australien. Vi börjar med något verkligt allvarligt, nämligen

Science Fiction och sexualitet

Här kommer nu inte mindre än *två* rapporter från denna panel med Robert Silverberg, Stephen Dedman och Joe Haldeman. Först Margaretas version:

Sexualitet är kanske inte ett så vanligt tema i SF-litteratur men det är användbart! Man kan bygga historier där rollfigurerna inte bara är mänskliga med våra två kön representerade utan spännande relationer kan konstrueras genom att fler kombinationer än de vanliga tre kan förekomma. Ett exempel är berättelsen *Venus and the Seven Sexes* (William Tenn).

Ett annat vanligt tema är att man hittar eller inte hittar en gen som förklarar eller skapar homosexualitet. Homosexualitet kan överhuvudtaget användas som en tydlig metafor för innanför- eller utanförskap. Haldeman berättade om en pjäs han en gång skrev där normaliteten upphöjdes till det annorlunda. Alla rollfigurer var gay utom en – den udda heterosexuelle huvudpersonen. GayChicago rasade!

Exempel på litteratur där ett mer inkännande porträtt av homosexuella tecknas är Silverbergs *Book of Skulls*.

I stället för att skapa världar med fler än två kön kan man alternativt arbeta med ett konvergerande tema. Hermafroditen som bara behöver sig själv för fortplantningen

blir en bra lösning. En ensam resenär kan då befolka en hel planet utan partner.

Man använder ibland sexualitetens ord-förråd för att förklara paranormala upplevelser i litteraturen. Orgasmen blir en liknelse för en SF-artad upplevelse som två eller flera kan dela.

Sexualitet är alltså användbart som ingrediens, men kanske inte som huvudsak inom SF-litteraturen. Men hur stämmer det med 1950-tal och moralism i USA — en tid som såg så många klassiker födas? Blev inte och blir inte SF-litteraturen utsatt för censur eller försök till avsexualisering? Nej, menade Silverberg. Den enda gång han överhuvudtaget upplevt att en förläggare försökt påverka honom till en ändring av det slaget var när Playboy ville ha honom att ändra en rollkaraktär i en novell där huvudpersonen var alkoholist. Playboys ledning var rädd att stöta sig med annonsörerna — de trendiga whiskey- och vodka-mogulerna. Kompromissen blev att göra rollfiguren ”drogberoende” istället för till alkoholist. Snarare värre kan man tycka med svenska värdeskalor som måttstock.

Silverberg menade också att det är ganska nyskapande och utmanande att försöka hantera alla förbjudna ”four letter words” genom att helt enkelt bara uppfinna nya. Vilken mamma kan neka sin unge son att läsa en novell där höjden av lycka är ”to top”. Grabben fattar nog... Att SF-litteratur också har ett framtidspråk som t ex yttrar sig i form av dessa 4LW . Panelen var emellertid överens om att det inte är ett egenvärde i att släppa alla tänkbara ord lösa i litteraturen. Många ord som förknippas med sexualitet har också en inneboende magi — en dimension som kanske faktiskt ska vårdas. Idag säger små sexåriga flickor saker som D H Lawrence fick fängelse för på sin tid, anmärkte Silverberg torrt. Det

måste författarna göra något åt och kanske hjälpas åt att skapa en ny magisk vokabulär. Men man måste se upp och betänka att olika kulturer (då avses engelsk jämförd med amerikansk eller australiensisk!) kan uppfatta ord på väldigt olika sätt. Reklamjungen för "Virgin Shaglantic Airlines" skrämde slag på amerikanska radiolyssnare när den lanserades. Så säääääger man bara inte!

Det talades också en del om framtiden — den riktiga framtiden. Vad betyder HIV för den frejdighet som 1970-talet införde på sexualitetens område. Kommer vi att kunna tänka oss en framtid där okunnighet om sexualitet blir tilltagande och där moralreglerna blir mycket hårdare. Nej ingen i panelen trodde att HIV skulle få sådana konsekvenser. Idag med Internet och CD-teknik är det knappast troligt att man kan gömma undan ett tema till de skumma miljöerna igen. Ingen vill dock svara på om vi står inför en backlash eller ett öppet och tolerant samhälle på sexualitetens område.

Min reflektion efter debatten var att jag saknade en hel del teman. Ämnet var nog svårt. Inget sex med djur, barn eller döda var med på tapeten. Torde väl ändå vara en inte helt ovanlig ingrediens i horrorlitteraturen. Inte heller talades det om sexuella dimensioner i problemlösning — labrynter, svåra pussel eller matematiska problem eller direkt sexuell stimulans via droger, hjärnstimulering. Och ingen sa något om vare sig celibat eller onani heller.

BEMs redaktör lyssnade på samma panel:

I äldre SF som den av Huxley, Tenn, och tidig Sturgeon är enligt Robert Silverberg sex inlagt utanför historien för att förbättra personschildringen och fånga läsarens intresse. Första riktiga sex-SF-historien är enligt honom P.J. Farmers *The Lovers*, som förändrade genom att orgasmen var central för innehållet. De andra två paneldeltagarna menade att Greg Egans *Oceanic* och *Distress* var exempel på "onödig" sex; inte ens de asexuella i *Distress* är nödvändiga för den romanen som mer handlar om politik och vetenskap.

Silverbergs egen *The World Inside* är en sexuell och social historia med SF som tillsats: "Sex-on-demand" i ett 1000-våningshus.

Homosexualitet behandlas i en del SF, t ex Silverbergs *Book of Skulls* och Haldemans *Forever War*, men mest för att ge karaktär åt personer. Dedman hävdade att SF skall tänja gränser, och ett exempel på det är Sturgeons bidrag i *Dangerous Visions* som behandlar incest. Som exempel på sexuellt förtryck i framtids-SF nämnde Haldeman Atwoods *The Handmaid's Tale*, men ingen av paneldeltagarna tyckte att det var en trolig utveckling. Det ansågs alltför lätt att sprida information via t ex Internet. Visserligen har 70-talets "free and easy"-syn på sex försvunnit, men vi får inte tillbaka den viktorianska tiden.

Heinleins senare böcker innehåller en hel del sex, men Silverberg beskrev det som att han frossade i det på ett viktorianskt sätt, att han som var född 1907 helt enkelt saknade förmåga att beskriva sex naturligt.

Heinlein skrev inte ut "fuck" utan skrev "f-" i *I Will Fear No Evil*. Detta ledde in på en diskussion om censur. Dedmans erfarenhet var att det var OK att använda "four-letter words" som invektiv, men inte som realistisk beskrivning. En röst i auditoriet undrade om man skulle ha varningstexter på böcker som innehåller dessa ord, och Haldeman kunde berätta att en bok som innehöll ordet "motherfucker" inte ansågs lämplig för skolbiblioteket. Silverberg menade att ungdomar förstör språket genom att använda invektiv i alla tänkbara sammanhang.

Fans och författare

Terry Pratchett berättade att han var gammal fan, som gick på sin första con när han var 13. Nu ser han detta med fans på ett litet annat sätt: "If I had no fans and readers I could write twice as much." Fans tar tid. Gregory Benford började också som fan och, bidrog till fanzines. SF-fans uppfann fandom, som är interaktiv på ett helt annat sätt än deckarfandom. Pratchett ansåg att Internet förändrat fandom. Ett problem är brott mot copyright, t.ex. ryska över-

sättningar på nätet. Många fans mailar idéer som då blir svåra att använda även om de stämmer med vad han tänkt. Benford låter sin sekreterare filtrera och besvara email för att fankontaktarna inte skall ta för mycket av hans tid.

GUFF (Go Under Fan Fund) -vinnaren Paul Kincaid frågade författarna om de såg fans som tärande och fördärvande, och påpekade att redan Arthur Conan Doyle fick kritik när Sherlock Holmes gjorde något som fansen inte väntat sig. Pratchett försvarade sig med att Internet har blivit ett problem genom att alla kan skicka och kan skicka mycket. Han hade dessutom fått en kniv med posten från en finsk knivkastare, och det hade han tydligen inte uppskattat.

Ginjer Buchanan påpekade att copyrightlagar alltid har brutits av fans, men spridningen var förr liten. Redaktören får en viktig roll vid Fan Fiction och Slash!.

Pratchett som i stort sett stal hela panelen avslutade med att berätta varför han fortsätter att skriva om skivvärlden. Det är hans sätt att skriva fantasy, och han fortsätter för att han själv vill, inte för att fans eller förläggare trycker på.

Är vi den sista generationen dödliga?

Chris Lawson

Chris Lawson som var denna panels moderator började med att berätta att genetiskt modifierade bananflugor fått ökad livslängd. Ett hinder för långt liv är att cellerna bara kan dela sig ett begränsat antal gånger eftersom telomererna i DNA-strängarnas ändar inte dubbleras utan tar slut. Detta kanske kan åtgärdas med nano-

teknologi eller genom "genetic engineering". En annan möjlighet att uppleva evigt liv är att ladda ner sig i en dator, d.v.s. skapa ett virtuellt jag, och det finns förstås mängder av SF där detta förekommer. Här nämndes Vinges *Singularity*, Damien Brodericks *Spike* och Robert J Sawyers *The Terminal Experiment*. En fackbok som behandlar detta är Barrow: *Physics of Immortality*.

Damien Broderick hakade på med exemplen Clarke: *The City and the Stars* och Egan: *Pure Consciences* (?). Han berättade också om modifierade möss med ökat antal NMDA-receptorer i hjärnan vilket ökar minnesförmågan. Alison Goodman tog upp en annan aspekt, nämligen det stora intresset för att bekämpa effekterna av åldrandet och den industri som vuxit upp ur detta intresse. Verklig livsförlängning trodde hon bara skulle bli något för de rika.

Robert J Sawyer frågade då om verkligen alla vill ha evigt liv, eller i alla fall mycket långt liv. Är det bra för samhället? Det finns då aldrig något tryck att få saker gjorda; det går alltid att skjuta upp. Sean Williams sade att han alltid velat leva för evigt, eller i alla fall flera hundra år. Han vill ha kontroll över livet och veta hur lång tid han har. Detta har han behandlat i boken *Holy Fire*.

Enligt Sawyer har Judith Merrill sagt att det bara är de unga som anser att det skulle vara trist med evigt liv. Här nämndes också en fackbok, *The Age of Spiritual Machines*.

En fråga från publiken rörde om det blir kvar någon drivkraft i ett samhälle där alla har evigt liv, och Sawyer undrade hur många barn man skulle vilja ha. En annan kommentar från publiken var att världen i huvudsak var ett eländigt ställe så varför förlänga livet?

Sean Williams var inte orolig för att det skulle finnas några som inte hade tillgång till evigt liv i nedladdad form på en dator, eftersom de annars skulle var de som drog ur kontakten. På frågan "är det jag som finns i datorn?" menade han att en stegvis uppladdning i datorn skulle leda till att man inte känner något avbrott i medvetandet och att det då inte skulle bli ett problem.

Terraforming

Denna panels moderator var G. David Nordley, en författare som mest syns i Analog som presenterade sig som fan och pensionerad astronaut. Han menade att terraforming kommer att ta mycket lång tid, och knappast blir aktuellt förrän på 3000-talet. Mars får bara hälften av ljuset som vi får, den håller inte kvar atmosfär, det bildas peroxider och damm som ger silikos. Vatten behövs, och en möjlighet är att släppa ner Ganymedes på Mars, men det skulle sedan ta 1000 år för Mars att svalna.

Den brittiske hard-SF-författaren Stephen Baxter ansåg också att vattnet var det stora problemet: Jorden består till 1% av vatten, och 2% försvann när jorden var het. Månen kan tänkas innehålla vatten, och man kanske kan borra till kärnan för att ta reda på detta och utnyttja vattnet. Om månen bildades vid en kollision är det dock inte sannolikt att det finns något vatten kvar; det kokade nog bort då. Venus kan då snarare tänkas innehålla vatten.

Ekologen Ian Irvine undrade över det etiska i terraforming och menade också att vår kunskap om jorden är ofullständig t.ex. beträffande polarisarna. Hur skall vi då förstå andra planeter? Gregory Benford nappade på etikfrågan och undrade om stenar har rättigheter. Ett annat problem han såg var att terraforming kräver en långlivad, kontinuerlig kultur av ett slag vi hittills inte sett något av på jorden. Kanske kan kulturen bli stabil i flera tusen år genom modern informationsteknik? Nordley menade att det nog finns en viss teknologisk stabilisering av kultur: Vi kan läsa Shakespeare, men han kunde inte läsa 400 år gamla texter. Detta skulle innebära en minskad utvecklingstakt. [Här vill jag infoga att vi inte kan läsa 10 år gamla disketter, så IT är nog inte lösningen!]

Nordley föreslog att man skulle placera en jätteskärm mellan Venus och solen, så att koldioxiden faller ut som snö. Något liknande skulle man kunna bygga för jorden också för att förhindra den globala temperaturhöjningen. Ett problem är att

solvinden blåser bort vätagas från Venus (och också från jorden).

Den pessimistiske ekologen undrade om någon verkligen vill satsa de belopp det blir frågan om — det kommer att kosta "a hell of a lot". Stephen Baxter svarade att t ex viktorianerna byggde moderna städer utan att veta vad slutprodukten skulle bli, det skedde inte i ett steg utan slumpartat, och kanske det blir likadant med terraforming. Ändå undrade han om det inte skulle vara lättare att ändra på oss själva så att vi anpassas för liv på Mars.

En publikfråga rörde vilka som skulle kunna genomföra projektet. Kravet på kontinuitet utesluter företag. Nationer och kyrkor är enligt Benford och Nordley mycket stabilare.

"Research" för SF

Terry Pratchett tyckte bäst om research som är omedveten. När han läst något intressant som han kan utnyttja kan han låtsas att han hittat på det — så länge ingen kommer på det. Han tyckte också att man kan göra för mycket research, i fantasy kan det bli alltför extremt. Pyramider i Egypten — alltför "way out", det går inte att använda i fantasy. Behöver han fakta kontaktar han personer som vet, i andra hand slår han i böcker medan Internet är sista utvägen. Bland böcker har han mest användning av fakta-böcker om smala områden, t.ex. om viktorianerna. Böcker skaffar han på antikvariat, och han och Jody Lynn Nye talade lyriskt om Hay on Wye, som ligger på gränsen mellan England och Skottland. [Här kan jag inte annat än hålla med. Hay on Wye är en underbart charmig walesisk småstad där vartannat hus är ett antikvariat eller bokhandel. En del är specialaffärer, men de flesta är stora och röriga. Sist jag var där, för drygt två år sedan, så köpte jag en hel del SF m.m., men det största problemet är som vanligt flygvikten.]

Pratchett nämnde också Brewsters Dictionary, som jag har i en gammal utgåva. Här kan man slå på mytologiska figurer, ordspråk mm. Pratchett skriver förord till den nya upplagan som snart kommer.

Terry Pratchett har förmågan att nästan totalt dominera panelerna, så de andra deltagarna fick bara in några stickord. Elisabeth Moon tyckte att facktidsskrifter för bönder, veterinärer etc. var användbart, medan G. David Nordley haft nytta av att resa. Moderatoren, Analogs redaktör Stanley Schmidt, tyckte att det hade varit givande att intervjua en pojke efter en jordbävning i Guatemala.

Fandom och Internet

Panelen startade med en historik, där Saul Jaffe beskrev att man startat en liten mailinglista vid MIT 1979. Två år senare uppstod usenet-grupper, som SF lovers, blev på slutet av 80-talet rec.arts.sf. Nu är det websites som ökar. Ben Yalow höll inte riktigt med, utan ansåg att mailinglistor är mycket viktiga nu, t ex för kongressarrangörer [det hade vi för jUnicon].

Författare publicerar nu direkt på nätet. Huvudsakligen noveller, som inte ger särskilt mycket pengar. Hoppet är att läsarna skall köpa författarens romaner, där förtjänsten finns.

Ett annat fenomen är läsarprofiler. Dit skickar man helt enkelt listor på böcker man tyckt om. Genom att samköra många sådana listor kan man få fram en säker förutsägelse om vilka böcker man kommer att tycka om.

SF och politik

Detta var en stor panel, med den australiensiske fanen Race Mathews som moderator. Han inledde med ett långt anförande, där han hävdade att SF är den mest politiska genren, eftersom SF-författare måste välja. De kan också propagera, som t ex Heinlein för libertarianism, eller Thomas Moore i *Utopia* för protokommunism. Annars är det vanligare med dystopier inom modern SF, med Iain M. Banks Culture-böcker som undantag. Ett annat är Damien Brodericks *The Spine*. Bland dystopier nämnde han australiensaren George Turner (som var posthum hedersgäst), med *The Summer and the Sea*, och Will Cox *Out of the Suns* om strålning som bara dödar färgade.

Robert Silverberg ifrågasatte om SF verkligen är politisk litteratur. Samhällena är arrangerade och i harmoni. Det framstående med 1984 är de små detaljerna som språket, inte politiken som var känd sedan Hitler och Stalin. Däremot kan SF fungera som tankeexperiment: Man kan sätta upp monarki och studera effekterna, och man kan pröva hur man skall få socialism att fungera. SF kan alltså testa hypoteser. Ett exempel är Asimovs Stiftelseserie. Som författare har man makt att bygga världar, men detta utnyttjas inte i fantasy. Varför inte t ex testa om ett feodalt system fungerar?

Joe Haldeman förtydligade att SF är didaktiskt: jämför *Starship Troopers* med *The Dispossessed*, som båda fungerar för 14-åriga pojkar. De är "fick-universa" (pocket universes), och har inre logik. Peter Hamilton fyllde på med att konstatera att Haldemans *Forever War* är dagens *Starship Trooper*, och att 1984 knappast var en varning eftersom den kom efter kriget. Möjligen är *Tidsmaskinen* en varnande bok.

Elizabeth Moon pekade på att SF kan beskriva hur biologiska upptäckter kan påverka politik, t ex hur skulle det bli om folk inte dör, om alla barn föds felfria etc.

Tveklöst starkast intryck på panelen gjorde rumänen Alexandru Mironov, som ansåg att SF haft en avgörande betydelse för demokratiseringen av kommuniststaterna i Europa, framför allt genom att visa att det finns andra sätt att leva. Det var folket som genomförde förändringen av Europa.

Peter Hamilton höll med om att det knappast är de styrande som åstadkommer förändringar: Det tog flera hundra år för Överhuset att försvinna trots att alla förstod att det var fel. Nu ersätts ideologier med teknologi, Internet bryter ned barriärer, och inte oväntat är byråkrater emot det.

Robert Silverberg menade att det bästa politiska systemet bygger på homeostas, med svängningar mellan ytterligheter, och Joe Haldeman tyckte att felet med politiker är att de vill "run your life". Silverberg nämnde en bok av D.H. Lawrence, *Kangaroo*.

Alexandru Mironov var hoppfull eftersom de gamla makterna hade tappat makt, samtidigt som de sociala ickepolitiska systemen vuxit sig starkare. Det finns nu t.ex. militärmakt, ekonomisk makt, informationsmakt, teknologisk makt. Genom ökad maktindelning blir systemen mer transparenta. Det blir svårt att fuska i val.

Någon i publiken påpekade att SF inte varit kritisk till västs politik, med undantag av Dick.

Avslutningsvis diskuterades varför SF-författare helt enkelt inte verkar genom det politiska systemet för att få till stånd förändringar. Elizabeth Moon hade prövat, men funnit att det var oerhört tröttsamt, det är mycket enklare att lösa problemen i en bok.

[Några reflektioner kring denna panel: Jag är tyvärr inte lika övertygad optimist, och tycker mig ha sett tecken på minskande demokrati i det svenska samhället och framför allt universitetsvärlden. På Karolinska Institutet har man återinfört enpersonstyre på institutionerna, och den kollegialt sammansatta fakulteten är i stort sett avskaffad. Samtidigt har den nyskrivna SF jag läst varit allt mindre politisk.]

Australisk fandom

I denna panel började Chris Nelson berätta att fandom i Australien börjat som i USA med små grupper 1936 och första fanzinet 1937. Det var skolpojkar i Sydney som startade ett "Chapter of the SF League", något som D.A. Wollheim ogillade, så det ersattes av "Futurians of Sydney". Klubben var borta under kriget men återuppstod 1947 för att långsamt tyna bort. I stället blev Melbourne centrum, och om detta berättade Race Mathews. Amerikanska SF-magasin kom som barlast åren före kriget, men mellan 1940 och 1954 fanns ingen tillgång annat än i antikvariat där de gamla magasinen kunde finnas. Där träffade fansen varandra. Merv Binns som arbetade i bokhandeln McGills i Melbourne fick kontakt med Ken Slater i England och kunde på så sätt förse fansen med amerikansk SF. Mathews gifte sig dock och var sedan borta ur fandom under 30 år.

Bruce Gillespie berättade att fandom i Sydney startade på nytt under 60-talet och hade en liten con 1966. Genom planerna på Aussiecon 1 1975 ökade aktiviteten kraftigt, till 100 fanzines per år och några små coner 1972 och 1973.

Bruce Gillespie

Vampirotica

Det enda jag antecknat från denna panel som utlovade blodsugning, odödlighet och sex är att Kim Newman skrivit om en vampyr som gifter sig med drottning Victoria (*Anno Dracula*). Låter lovande!

Tidsresor och "Timescape"

Med Gregory Benford som hedersgäst var detta tema rätt givet. Moderatoren Russell Blackford inledde genom att peka på paradoxer och problem, och Andy Blackford nappade direkt. Till skillnad från fantasy måste SF vara koherent. Undantaget är Ray Bradburys *Sounds of Thunder* som medvetet innehåller alla tänkbara paradoxer. Enklast är resor till framtiden, och det tidigaste exemplet är Rip van Winkle (som sov i 20 år i en berättelse av Washington Irving från 1819). Redan i den novellen påverkades relationer, men självklart blir sådana effekter starkare ju längre man "sover". Tur- och-retur-resor ger information om hur man skall handla [om man inte blir tagen av Tidspolisen förstås]. I filmen *De tolv apornas planet* får huvudpersonen sådan kunskap om framtiden. Paradoxerna brukar man lösa med tidsgrenar, och det innebär att meddelanden inte kan sändas bakåt i tiden eftersom de då hamnar på en annan gren.

På en fråga från auditoriet om varför oförenligheter inte tillåts svarade Blackford att man inte samtidigt kan vara både här och inte här, vilket Gregory Benford inte höll med om med hänvisning till Schrödingers katt. Kvantmekaniken tillåter annat än binära lösningar, d.v.s. båda tillstånden levande och död katt existerar till dess man undersökt.

Sean McMullen

Den australiske SF-författaren Sean McMullen berättade att han hade en skotsk ingenjör och ett franskt medium som förföräldrar. I boken *Centurion's Empire* låter han helt enkelt en romare överleva genom att ha honom nedfryst, ungefär som grodor och sköldpaddor övervintrar, t.o.m. så att hjärtat stannar. Det blir "liv i skivor", eller tidsdilatation, liksom i filmen *Awakenings*. Tidsupplevelsen kan påverkas av stroke [och av demens], så att långtidsminnet försvinner, vilket är oerhört smärtsamt. Tidsupplevelsen skiljer sig mellan djur: Sniglar ser 4 bilder per sekund, flugor 1200, människor 24.

Vad som händer om man förutspår framtiden tycker sig McMullen redan ha sett i börskraschen 1987, som han menar var en effekt av osunda datorbaserade förutsägelser.

Från publiken kom en fråga om tidsresor i Babylon 5. McMullen svarade att det liksom hos Wells används som hjälpmedel för handlingen. Gregory Benford erkände att han [liksom red.] inte sett B5, utom 20 minuter som Harlan Ellison tvingade honom att titta på. Benford gick i stället vidare med oförenligheter: Eftersom minnen är flexibla behöver det inte uppstå

fysiska oförenligheter, d.v.s. det är inte alltid nödvändigt med två grenar efter tidsresor.

Ett annat påpekande från auditoriet var att det nog skulle verka hämmande på utvecklingen om man frös ner intellektuella för att tina upp dem vid behov. McMullen svarade att det kan också vara stabiliserande, och samma effekt skulle kunna uppnås genom odödighet.

Andy Townsend berörde några Heinlein-noveller, *By His Bootstraps* och *All these Zombies*, som saknar oförenligheter, bl.a. genom att ha perfekta kopior. Gregory Benford pekade på problemet med att entropin alltid ökar, men att detta går att lösa i ett slutet system med förnyade gränser. Alison Goodman menade att man bara behöver förklara om och så mycket som berättelsen kräver.

Några australiska tidsreseböcker som nämndes var Russell Blackfords *The Dreaming Dragons* och Damien Brodericks *Reading by Starlight*.

På en fråga svarade Gregory Benford att viss prekognition kan var möjlig trots att framtiden innehåller många varianter, och att detta utnyttjades i *Timescape*. Benford menar också att tidsreseberättelser kan behandla identitetsfrågor, något som är ett sent 1900-talssymptom. Skräcken att möta sig själv är ett tecken på identitetsproblem. Genom "handshaking", som vid dator-kommunikation, kan tidsresor för övrigt göras helt logiska.

En timme med Robert Silverberg

Det var ovanligt få stora SF-författare på Aussiecon för att vara en världskongress. En av dem var Robert Silverberg, som i sanning fick jobba, men det verkade han inte ha något emot. Denne trivsamme amerikan ställde upp för en timmes utfrågning från publiken:

Asimovs *Nightfall* har av Silverberg utvidgats till en roman. Asimov var störd över att han skrev sin mest inflytelserika berättelse vid 21. Den läste Silverberg när han var 12, och påverkades kraftigt.

Om sin utveckling säger Silverberg att vitalitet och intensitet har minskat; han är nu

64. Vid 44 år var han bättre och mer aktiv. Bästa verken gör man vanligen i 30-40-årsåldern.

Dying Inside är enligt honom hans bästa bok. Den skrevs i en båd för honom och USA hård tid. *Book of Skulls* skrev han direkt efter. En annan viktig bok är *Thorns* från 1966.

Nu skriver han ljusare böcker, och det är nu en stabilare tid för Silverberg. Vances *Big Planet* har fungerat som bakgrund till Majipoor-berättelserna. *The Man in the Maze* har filmatiserats, men Silverberg berättade att det inte var samma story som den han skrev, vilket inte hindrade att den var bra och spännande.

Silverberg berättade att han har en BA från University of Columbia, och att han skrivit en hel del non-fiction och gjort "research" för dem. Nu föreläser han i stället ibland. Han läser inte mycket SF nu. I stället läser han klassiker, lyrik och biografier, och han har ett stort bibliotek hemma.

I sin tidiga karriär skrev han väldigt mycket, och han ser med stor förvåning tillbaka på detta. Han var 25 och såg berättelserna framför sig, formade dem och satte dem på papper före lunch. Han hade disciplin och motivation, och en medfödd talang. [Jag minns att jag gillade Silverbergs tidiga noveller när jag läste dem på 50-talet i det skotska magasinet Nebula. Man kastades verkligen in i äkta rymd-SF!]

Om skrivandet berättade han att han medvetet valt att vara författare och att arbeta hemma. Alltid skrivit om historier, och det blev mycket lättare med datorer. Utan dem hade han nog slutat skriva. Eftersom han är rastlös och lätt blir uttråkad så byter han ofta tema, och skriver inte trilogier.

Gregory Benfords hedersgästtal

Som fysiker och SF-författare har Benford deltagit i en kommitté som skulle ge förslag på hur man skall utmärka platser där det finns radioaktivt avfall, så att kommande generationer undviker dessa platser och framför allt inte gräver där. Det blev en fascinerande exposé över olika sätt att föra fram budskap över tiden genom att göra

landskapet avskräckande med stora taggiga monument i blockstensterräng, obehaglig värme, varnande ljud mm. Som Andrew Butler kommenterar i *Foundation 77* var detta en höjdpunkt på kongressen, som innehöll uppslag till otaliga SF-romaner.

Gregory Benford

SF-Lyrik

I en liten avlägsen lokal diskuterade en panel SF-lyrik, tyvärr störd av skrikande barn i den intilliggande barnparkeringen. Eftersom jag gärna läser modern engelsk lyrik tyckte jag panelen verkade intressant.

Joe Haldeman framförde att episka dikter kan vara bra för att berätta en historia, och han skriver mest bunden lyrik.

James van Pelt beklagade att situationen för SF-poeter är som för andra diktare, och Jenny Blackwell framhöll att det viktiga var att det var bra lyrik snarare än att det var SF, och hon nämnde Gregory Benfords dikter som exempel på bra lyrik. Guy Gavriel Kay nämndes från publiken, och någon annan framhöll att den lyrik som man sätter in i framtidsberättelser bör ha en *gammal* form, som har störst chans att finnas kvar!

Tyvärr gav panelen inte vad jag hoppats på, nämligen rekommendationer om läsvärd SF-lyrik. Ett tag prenumererade jag på Star*Line, men tröttnade på de mestadels urusla dikterna. De i Asimov's är ju inte heller så kul. Det borde ju ändå vara möjligt att göra något verkligt bra, t.ex. tycker jag att stora delar av Dicks prosa känns som lyrik. Och vår egen Kjell Borgström skrev en del SF-dikter som lyckades lyfta fram det främmande och därigenom ge SoW.

Slash! Fiction

Enligt programmet skulle detta handla om en subgenre av fanfiction som handlar om homosexuella relationer mellan film- och TV-"characters", och vi skulle få veta varför det skrevs. Det lyckades de fem unga kvinnorna i panelen inte förklara, så vi gick därifrån lika undrande som innan, men något mer övertygade om att företeelsen faktiskt existerar. Diskussionen rörde mest vilka juridiska hinder som finns och hur man övervinner dem genom att t ex hänvisa till att det är parodi. Bisarrt.

Postmodernism och SF

Richard Harland beskrev postmodernism som "the proper thing" i motsats till SF som läses av fans. Postmodernisternas inställning till populärkulturen är nedlåtande, halvt road, med en känsla av överlägsenhet. Där skapas inte världar, och Sense of Wonder saknas.

Andy Butler höll inte med utan ansåg att postmodernismen som teori har kunnat användas för att förstå 80- och 90-talen i UK och USA, men har blivit allt mindre användbar. Nu är cyberpunken ett bättre redskap för att förstå nutiden.

Harland fortsatte med att det är uttråkande att bli utmanad om det verkliga i en berättelse varenda gång. I början får man en svindelkänsla, men inte som när man läser SF.

Damien Broderick

Damien Broderick lyfte fram sin *Transmitters* som ett exempel på ett postmodernt verk om fandom. Fast när han

skrev den boken visste han inte att det var postmodernt.

Alternativa världar

I en panel med rubriken "A Twist in Time — Alternative Histories" diskuterade först moderatorn Evelyn Leeper om detta verkligen är SF. Hit hör också hemliga världar, parallella världar och rent magiska världar. Man kan leka med tankar om hur mycket en individ eller en uppfinning betyder.

Annars blev det mest en uppräknin av läsvärda alternativa historier: Jack Finney: *Time and Again*, Ward Moore: *Bring the Jubilee*, Dick: *The Man in the High Castle*, Norman Spinrad: *The Iron Dream*.

Fusk och juveler

Vilka författare och berättelser är under- eller övervärderade? Peter Nicholls inledde panelen "Genuine and Fake Jewels of Genre SF" med några undervärderade författare: Tom Disch, den *tidige* Heinlein (inte den sene som är förskräcklig och kraftigt övervärderad). De tidiga Heinlein är klassiker bland young adult fiction. Han nämnde också James Blish med exemplet *A Case of Conscience* där religion skärskådas ur SF-perspektiv.

David Hartwell lyfte fram A.E. van Vogt som sedan 50-talet betraktats som galen "pulp hack". Men hans verk har inspirerat Bester, Laumer, Dick och Farmer. Trots dålig stil, egenartad handling och att han var monarkist har han haft lika stort inflytande som Heinlein. Han är dessutom fortfarande läsbar, t.ex. *Slan*. En annan undervärderad författare Hartwell nämnde är Donald M. Kingsbury, som han kallade den bästa levande "hard-SF"-författaren trots att han bara skrivit två romaner och fem noveller.

Stephen Baxter höll med om den unge Heinlein, och lyfte dessutom fram Ian R. McLeod, en engelsk hemmaman som mest skriver noveller. Det ger ingen kommersiell framgång men noveller är en idealisk form för SF. Han räknade också upp Greg Egan, som inte kan uppmärksammas nog, A.C.

Clarke och Eric Temple Bell (a.k.a. John Taine).

George R.R. Martin beklagade att böcker går ur tryck och glöms bort. Han nämnde Theodore Sturgeon som den store stilisten från "The Golden Age" som skapade karaktärstecknandet och bröt barriärer, t ex till sexualiteten. Cordwainer Smith är nu tyvärr nästan glömd, och Howard Waldrop som bara skrivit noveller är oförtjänt okänd. Gardner Dozois är glömd som författare trots den underbara romanen *Strangers*, liksom Keith Roberts som var en av de bästa brittiska 60-talsförfattarna.

Bland de övervärderade satte Peter Nicholls Asimov främst. Han hade bra idéer men en trög prosa. Hyggliga verk är Stiftelsetrilogin, *End of Eternity* och *I, Robot*, men Asimov var sexist som inte kunde skriva om kvinnor. Han är alltså fel man att välja som kulturell hjälte, och hans värde ligger mest i den populärvetenskap han skrivit.

David Hartwell valde i stället Terry Brooks och Mike Resnick, och tillade att Resnick har verklig talang men tyvärr hackat fram massor av mediokra berättelser.

Stephen Baxter tyckte att Mary Doria Russel (*The Sparrow*) var övervärderad, liksom Michael Crichton som skriver samma Frankenstein-historia gång på gång.

George R.R. Martin lyfte fram Lester Del Rey, som hade klumpigt språk och aldrig lyckades komma ur Campbell-eran. Han gillade inte heller William Gibson och menade att cyberpunkrörelsen hade varit skadlig och lett till upprepningar av en och samma historia.

Språket i SF

GUFF-vinnaren Paul Kincaid höll ett imponerande analytiskt tal med titeln "What is it that we do when we read SF?" där han argumenterade mot Gary Westfahls tes att nybildade ord i SF är så viktiga att de kan användas som ett kvantitativt mått. Kincaid menade att de nya idéerna är viktigare. Nybildningar används som skyltar för att markera en miljö, vad som finns då. Ordet rymdskepp betyder t.ex. att det förekommer rymdfart, även om ordet rymdskepp då har

försvunnit. Nya användningar av gamla ord kan också skapa en känsla av ny miljö, t ex dörrar som dilaterar.

I motsats till Delany menar Kincaid att det inte finns något gemensamt språk i SF-romaner, utan att ett ord kan betyda olika saker hos olika författare. Detta höll inte Charles Taylor i publiken med om, och tog som exempel vampyr och FTL, som onekligen är gemensamma begrepp i SF-världen. Hur ord blir allmän egendom är intressant. Ett ord som just nu arbetar sig in i SF-böckerna är "ansible" för omedelbar kommunikation.

Försvar för hård SF

Greg Benford och Peter Nicholls började skämtsamt med att utnämna gudar och deras profeter:

<i>Gud</i>	<i>Profet</i>
Heinlein	Campbell
Ballard	Moorcock
Gibson	Sterling
Egan	Broderick

Hård SF drivs av teknologi och vetenskap. Star Trek bara *verkar* vara hård SF. Är biologisk SF hård, t.ex. Bears *Blood Music*? Science Fantasy är sällan hård SF, och Anne McCaffreys aldrig.

Viktig för utvecklingen av hård SF var enligt Benford John Taine, liksom magasinet Analog, och han pekade också på Heinleins ungdomsromaner. Han sade också att det är svårt att skriva hård SF, t.ex. att göra om en ny kosmologisk teori till en berättelse. Universum är värre än fientligt, det är likgiltigt. Benford är inte någon anhängare av teorin om den starka antropiska principen, d.v.s. att de kosmiska lagarna och konstanterna är just de som de behöver vara för att mänskligheten skall kunna existera och observera.

Benford nämnde sin *Cosm*, och Nicholls fyllde i med andra exempel på nyskapade universa i van Vogts *The Weapon Makers* och Blishs tetralogi *Cities in Flight*.

Charles Taylor i publiken frågade om hård SF är högerlitteratur, och Benford höll med om att många författare som skriver hård SF också är libertarianer. Detta betyder dock inte att de sympatiserar med nazism, som Bedford menar hör till den politiska vänstern. Konservativa tror att människan inte kan ändras men att omgivningen kan förbättras, medan vänsterpolitiker tror att människan är formbar. Nicholls fyllde på med att samhällets formbarhet är ett återkommande tema i hård SF

Sveriges fanniska historia

Från den här programpunkten har jag inga anteckningar. I programboken står nämligen att en av de gamla fansen från Sverige, BEMs redaktör, skulle intervjuas under rubriken "Sweden Has Fannish History Too!". Egentligen hade John-Henri Holmberg tipsat den fanhistoriskt intresserade Joyce Scrivner om att jag skulle kunna intervjua Lars-Olov Strandberg, men eftersom han ställt in sitt deltagande blev jag i stället tillfrågad att bli intervjuad, nu av australiensaren Leigh Edmonds som också varit med i fandom länge. Nu blev det inte någon stor öppen utfrågning precis. Eva, Carolina, Carl-Mikael, Margareta och jag representerade Sverige och vi deltog alla i

en jämförelse och diskussion kring fandoms problem och möjligheter med Joyce och Leigh. De enda "åhörarna", som också deltog förstås, var paret Charles och Nic Taylor från Melbourne, som vi träffat och trivts med under banketten.

Leigh Edmonds & Valma Brown, Aussiecon 3
Foto Cath Ortlieb.

Kan SF lära oss något?

Frågan var titeln på en paneldebatt på Swecon 99, med Michael Swanwick, Janne Wallenius, Tommy Persson och Mikael Jolkkonen. Själv var jag moderator. Vi svenskar i panelen förmodade att vi blivit utvalda för att vi är knutna till universitet som forskare eller lärare. Och Michael Swanwick deltog i stort sett i alla paneler, och dessutom verkade han trivas med det! En utmärkt hedersgäst helt enkelt. Efter att jag tackat ja till Johans förfrågan åkte jag till Aussiecon 3, och den första programpunkten där handlade just om SF och utbildning. Jag hann bara registrera mig och fick skicka Margareta till hotellet för incheckning. Vi

hade inte klart för oss att programmet startade så tidigt första dagen.

Paneldebatten på Aussiecon inleddes med att Paul Collins berättade om en serie tunna böcker han skrivit speciellt för användning i skolan. Han skriver ur barnets perspektiv och det är inte bara SF utan också horror och fantasy (*Spaced Out*, *Castle Rock*, *Out of this World*). Böckerna kommer i en box kallad Spinouts, och det finns en Teacher's Resource Book som hjälper läraren att utnyttja de fakta som finns i boken. Läraren Geoff Allshorn instämde i att barn gillar dinosaurier och rymden. Han menade att man kan använda

månlandningen för att lära ut historia och Arthursagan för att lära ut mytologi. Pojkar läser inte så gärna utan använder hellre datorer, men man kan få dem att börja med noveller, och han rekommenderade Clarkes noveller och Asimovs antologier. Panelens fan Jeff Harris föreslog Heinlein, medan fanen och fysikläraren Charles Taylor brukade utnyttja Fletcher Pratts *Invaders from Rigel*. Han ansåg att man mycket väl kunde använda populärlitteratur för att få barn att börja läsa, t ex böcker av R.L. Stine. Och nog är det väl så att man själv lärde sig läsa med hjälp av serietidningar, och onekligen fick man väl i sig en stor del av sin nuvarande världsbild därifrån!

Eftersom jag var moderator i Uppsala hade jag funderat en del innan, och jag inledde med frågan om varför man egentligen frågar sig om man lär sig något av SF. Varför måste man försvara sitt intresse? Inte lär man sig så mycket av bridge eller fotboll? Å andra sidan är det ju så att Gernsback hade som målsättning att lära ut teknik och vetenskap, och han uppmanade författarna i *Amazing* till att inkludera välavgränsade små föredrag i novellerna. Detta har levt kvar och en så "modern" författare och redaktör som Judith Merrill har med "to teach" i sin beskrivning av SFs målsättning.

Vad kan man då lära sig av att läsa SF? Mikael Jolkkonen menade att man kunde lära sig t.ex. fysik om man hade vissa förkunskaper, och Michael Swanwick tyckte att det viktigaste var att lära sig "about life", vilket man gör av all litteratur. Janne Wallenius tryckte på att man lär sig en attityd mot vetenskapliga nyheter som är något mer visionär, och Tommy Persson lyfte också fram att man får ett nytt sätt att se på världen. Vi enades dock om att det inte är särskilt vanligt med SF-läsande bland framstående forskare, och min egen erfarenhet är att det snarast betraktas som suspekt. Självt tror jag att man framför allt lär sig politik och historia, eller snarare de underliggande mekanismerna. Dessutom

borde SF kunna lära ut etik, och jag tror faktiskt att många noveller skulle kunna vara användbar i etikdiskussioner.

I Swecons programbok skriver Anna Åkesson om *Sense of Wonder*, och att den känslan är något man kan lära sig från SF och sedan använda när man betraktar sin omvärld. Det tror jag på! Det påminner om hur bra konst kan förändra sättet att se, som gör att man upptäcker värden i sådant man tidigare bara tyckte var skräp. Resonemanget leder fram till att SF bör betraktas som en egen konstform, vars huvudsyfte kan vara att just träna upp en förmåga att se det fantastiska i allt omkring oss. Förutom att underhålla förstås, men det finns naturligtvis inget motsatsförhållande mellan dessa syften.

För åtminstone Brian Aldiss är detta också orsaken till författandet. I intervju-boken *Wordsmiths of Wonder* berättar han för Stan Nicholls att han tidigt förstod att världen var betydligt mer fantastisk än vad vuxna berättade. Varför finns det så många olika blommor med samma "uppgift"? "SF is there to point out the strangeness of the universe we live in". Det har alltså egentligen ingenting med rymden eller framtiden att göra.

Nu vill jag själv inte påstå att detta skulle vara den *enda* "meningen" med SF. God SF säger ofta mycket om både relationer mellan människor och kanske ännu mer om tankar, förväntningar och känslor, och det som är specifikt är att detta kan göras med helt nya grepp. Dessutom kan det nog vara så att SF kan lära ut att det finns andra sätt att ordna ett samhälle, som rumänen Alexandru Mironov berättade på Aussiecon. Det är ju också möjligt att alla de skildringar av effekterna av ett kärnvapenkrig som SF var fullt av tidigare kan ha haft någon propandaeffekt så att det förhindrades. En sådan tanke har framförts av Mikael Godhe i SvD 24/11 1999 beträffande filmer, men dessa bygger ju ofta, direkt eller indirekt, på litteratur.

Swecon 1999

Millenniets sista Swecon var en mysig tillställning i Upsala. Jag och Eva Norman bilade upp, tog in på Grand Hotell Hörnan som var helt OK, och störtade iväg till restaurang Blå Korset som fungerade utmärkt som kongresslokal. Vi missade det mesta av den första programpunkten, men sedan var vi fullt igång med kongressandet.

Johan Anglemark intervjuar Lars-Olov Strandberg

Direkt efter den högtidliga invigningen kom denna programpunkt som jag inte ville missa, eftersom jag känt Lars-Olov länge och uppskattat hans samtidigt lågmälda och intensiva fanniskhet.

Lars-Olov berättade att han hittade fandom i Håpna!, och han nappade på den första svenska SF-kongressen, i Lund 1956. Fansen var genomgående unga då, och de hade den gemensamma bakgrunden att de läste engelskspråkig SF i pocketböcker. Det var 30-40 på conen av de ca 100 som fanns i fandom, och det kom ett reportage i Håpna! efteråt.

En skillnad till nu är att fansen var en förföljd minoritet, det var inte korrekt att vara fan. Ufologerna accepterades inte i fandom då heller, de gav dålig publicitet. Fansen själva hade dock en missionerande tendens och tyckte att alla borde läsa SF. De vilda planerna om hur man skulle åstadkomma detta blev till slut en kort insändardebatt i dagspressen.

Fandom startade 1954, första conen 1956, SFSF 1959. Namnet SFSF var korrekt eftersom det då inte fanns någon fandom i grannländerna. Lars-Olov har aldrig gafierat ens någon kortare tid, och det förklarar han med att han haft glädje av fandom och därför stannat kvar och också försökt se till att den överlevt.

Lars-Olov vill inte välja mellan Tolkien- och SF-fandom, och säger att många är med i båda. Det var också SF-fans som startade både det ursprungliga Tolkiensällskapet i Göteborg och Stockholms Tolkiensällskap.

Lars-Olov är en riktig stockholmare som studerade matematik, matematisk statistik och astronomi på Stockholms Högskola till aktuariekompetens. Han tycker att han haft nytta av fandom i arbetslivet och tvärtom. En pedagogikkurs på jobbet var bra för fandom. Det är nu inte längre skamligt eller okänt med fandom, medan det tidigare sågs som en tveksam sysselsättning.

På frågan om när det var roligast i fandom svarar Lars-Olov "nu, faktiskt". Det är inga fejder och fandom fungerar bra. Det är naturligt med flera kongresser per år och att samarbeta med norrmännen. Det har också blivit ett ökat intresse för engelsk fandom, och många svenskar åker på påskkongresserna. Att han själv åkt på dessa är Sam J:s förtjänst, som drog med honom 1969 till en lyckad kongress i Oxford. Han uppskattar de engelska författarnas humor, och har deltagit i alla påskkongresser därefter. Några svenska coner har han dock missat, t.ex. Malcon, som egentligen skulle ställts in men ändå blev av, och ett antal mysconer.

Bland andra intressen nämner Lars-Olov i första hand andra föreningar. Han har länge deltagit i International Friendship League, som har till syfte att man skall mötas internationellt genom att ta emot gäster och göra program. Det är mest äldre i denna nu. Han har också varit aktiv i Nordisk Allians som syftade till att skapa en nordisk förbundsstat och på så sätt undvika ytterligare krig. Vidare har han tidigare spelat brädspel, men inte schack eller bridge. Han träffar också gärna släktingar.

Jordnötter på möten var ett problem hemma hos föräldrarna, men när han flyttade till egen lägenhet på Folkskolegatan 22 kunde han helt enkelt låta bli att ha matta. Detta blev en mötesplats för fandom mellan 1960 och 1974, då han flyttade till Norra Ängby. Strax därpå (1977) fick SFSF sin lokal på Pontonjärsgatan och mötena las där.

Det största misstag fandom gjort var att försöka bli stort. Trots att det fanns 700

medlemmar i SF-bokklubben tillkom få nya fans. Nu är det ca 150 medlemmar i SFSF.

Avslutningsvis nämner han att han slutar arbeta helt under hösten. Det avslutande arbetet har varit förberedelser inför årsskiftet på försäkringsbolaget. Han tänker inte helt flytta till Visby, men tycker att det är en charmig stad och eftersom han trivs där har han skaffat en lägenhet. Dock har han ingen dator där, så han kan inte få e-post!

Hur vinner man en Hugo?

Hans Persson inledde med litet statistik: 21 romaner av 14 författare (13 amerikaner) har vunnit. Fyra kvinnor har kammat hem åtta Hugo. Michael Swanwick kommenterade att amerikaner älskar amerikansk litteratur, och Magnus Olsson påpekade att andra kanske inte alltid är valbara eftersom de kan ha publicerats i Storbritannien eller Australien först. Därför tycker Swanwick att Nebulan är bättre som inte har samma krav. Han sade också att Brian Stableford måste dölja sin SF som fantasy eller horror för att få den publicerad, och han kallade amerikanska förläggare "Muffinheads", som t.ex. ansåg att cyberpunk inte säljer. Terry Pratchett hade också varit svår att introducera i USA.

Swanwick fortsatte med att påpeka att chanserna att vinna ökar om man har tre nominerade. Hugo betyder pengar, det är en popularitetstävling. Bujold är t.ex. en mycket populär författare. Han berättade också att Gardner Dozois vill ha bra berättelser med rymdskepp, planeter och problem som hjälten kan lösa. Detta är populärt. Analoogs författare, som Michael Flynn, vinner inte. Ett magasin i taget är "hett", F&SF under Ferman, och nu Asimov's.

Äldre fantasy

I den här panelen försökte man sig på definitioner och gränsdragningar, men mest blev det exempel på läsvärd fantasy. I panelen deltog Johannes H. Berg, Johan Anglemark, Stefan Ekman och Anders Stenström.

Johannes förklarade fantasyboomen med att den första generation som vuxit upp

med Disney nu är vuxna. Bakgrunden ligger också i E.R. Burroughs, Robert E. Howard och Tolkien. Lin Carters nyutgivning av gamla klassiker har varit betydelsefull, och Lester Sprague de Camp som skrev inom SF-genren.

George McDonald skrev för att utbilda barn. Man kan känna igen sig hos honom eftersom Tolkien lånat, trots att han tog avstånd från McDonald.

Poul Andersons *The Broken Sword* kom 1949, och liknar Tolkiens böcker. USA behövde en egen mytisk värld, och man kunde inte ta över indianernas. Då skapades Oz, och Disney fortsatte. Den kommersiella fantasyn kan ha uppstått i USA. Exempel på typisk amerikansk fantasy är Merritts, t.ex. *The Ship of Ishtar*. James Branch Cabell däremot är snarast en "lärd" författare som använder många litterära referenser.

Stilen kan vara svår i äldre fantasy. Dunsany är svår, men ännu värre är Eddison. Trots detta är Dunsany en författare som kan läsas i dag, tillsammans med Morris.

Läsvärda Arthurböcker är de av Mary Stewart [i vilket jag bara kan instämma / red.]. Dorothy Dunnets romaner om skotskt 1500-tal rekommenderades också.

Michael Swanwick

Andreas Gustafsson intervjuar Michael Swanwick

Hedersgästen, Michael Swanwick, började skriva för att han tröttnat att stå vid löpande bandet och lasta på när han var 18 år. Det var för tråkigt. Han läste på college men

undvek ämnen som skulle kunna vara användbara för ett yrke. Han läste mycket och intensivt, gillade Nabokov och läste Lord of the Rings på en natt. Han upptäckte att SF gav en liknande kick som fantasy. SF är svårare att skriva, eftersom man måste få vetenskapen korrekt och bra integrerad.

Att det är så många onda och elaka personer i hans böcker förklarar Swanwick med att han skriver om det som stör honom. Ju negativare de är desto mer uppskattas dessutom berättelserna av läsarna.

Han konstaterar att man bara kan tjäna pengar genom att skriva böcker, inte noveller. Den bok som blivit mest uppskattad av både kritiker och läsare är *Stations of the Tide*.

Stereotyper

P.C. Jørgensen, Ahrvid Engholm, Michael Swanwick och Melanie Miller Fletcher diskuterade stereotyper. Hit kan man räkna interstellära monarkier och den galne vetenskapsmannens vackra dotter. Kanske också ökenplaneten, katastroferna och de överlägsna utomjordingarna. Tidsresor har också blivit en cliché, t.ex. hos Connie Willis.

Bokrekommendationer

I en sidoprogramspunkt var vi några stycken som rekommenderade varandra böcker. Barry Hughart har skrivit kinesiskt-baserad fantasy, och *Judgement Day* av J.R. Dunn skall vara en bra tidsreseroman. En annan bra tidsreseberättelse som nämndes är Kage

Bakers *In the Garden of Eden*. Vidare nämndes Tim Powers och S.M.Stirling.

Skillnaden mellan SF och fantasy

Den avslutande panelen med Hans Persson, Stefan Ekman, Linnéa Anglemark Kin Selling och Michael Swanwick diskuterade skillnaden, först ur ett historiskt perspektiv. Från början skrev fantasyförfattarna historiska romaner, och inom SF förekom att främmande teknologier inte kunde skiljas från magi, t.ex. hos Leigh Brackett. Att man alls diskuterar kategoriseringen hänger ihop med att förlagen försöker hjälpa läsarna att hitta rätt. SF och fantasy har olika bas, där fantasy är en slags spiritualism som vi kan acceptera.

Enligt Swanwick tjänar inte "mainstream"-författare mer pengar. Ett exempel är James Morrow som säljer mer än när han recenserades i de stora tidningarna. En annan fördel med att vara SF-författare är kongresserna där man träffar fansen, vilket Swanwick tror skulle vara bra för andra författare också.

Andra minnesvärda programpunkter var en fannisk pjäs och en rundvandring i Uppsala år 1999 tillsammans med en grupp tidsresenärer. Lokaltidsbefolkningen hade dock svårt att uppskatta vår okunskap om hur heliga cykelbanor var. Efter en mycket lyckad kongress var det bara att ta bilen tillbaka till Stockholm igen, nu tillsammans med litet fler fans än när jag åkte upp.

Respons

Tack alla snälla LoC-skrivare! Det är ju för att få dem man gör fanzines. Eller?

Sam J. Lundwall:

Goa herrn,

Hemskt trevligt var det att ses sådär oväntat hos Lars-Olov. Och vilket flott fanzine jag fick i dag! Så fina var minsann inte fanzinen på vår tid. Jag måste nämna att SFUS

faktiskt ordnade ett intimt samarbete med SF Club Europa/Deutschland, fast det blev av övergående natur. Jag har kvar min gamla SFCE-nål och bar den med stolthet när jag var hedersgäst på Eurocon i Dortmund för ett par månader sedan. Jag hade alltså varit medlem i SFCD längre än de flesta där, vilket ju var uppiggande.

Och jag håller med om att det saknas "att" numera. Å andra sidan har det blivit ett hysteriskt och mestadels totalt onödigt bruk av ordet "så" i alla tänkbara och otänkbara sammanhang; så det kanske jämnar ut sig...

Frid!

Sam J. Lundwall Fakta & Fantasi AB
Box 14004, S-104 40 Stockholm,
Sweden

[Ja nålen ja. Jag var helt säker på att den låg i skrivbordslådan. Tills jag tittade efter.]

Anna Åkesson:

Goddagens!

Tack för BEM. Jag tycker att det var jätteroligt att läsa om 50-talsäventyren. Själv var jag tolv år 1988 och hade ännu inte upptäckt sf, det gjorde jag först något år senare. Tänk om jag hade kommit i kontakt med fandom i så unga år, undrar vad som hade hänt då! Raketer i Bräcke...

Märkligt förresten, att du har gjort nästan exakt en sån bokpresentationslista som jag har gjort, fast inte jag har lyckats publicera den än./.../ Jag började skriva upp alla böcker jag läser eftersom jag ofta blandar ihop saker, inte vet vem som har skrivit vad eller vilka böcker jag egentligen har läst. Det är ganska kul att titta bakåt i listan också, jag blir så nöjd på något mystiskt vis över allt som jag har läst.

Skriv mer!

Anna Åkesson, Studentv. 34:316, 752
34 Uppsala.

[Tack, tack. Handskrivet Loc! Inte illa!
/ red.]

Anders Bellis:

Tomas,

Stort tack för BEM, som kom som en förvånande och glädjande överraskning i SFF-sändningen (och några dagar senare i separat kuvert från dig). [Detta beror på att jag inte hittade Bellis namn i SFF-listan, så för säkerhets skull... / red.]

Såvitt jag begriper och såvitt jag kan minnas har du aldrig tidigare utgivit något fanzine, och det är det som är så förvånande. Alltså, din fanhistoriska artikel "Järn och svavel", i mitt tycke numrets överlägset

bästa inslag, är faktiskt jävligt bra. Du skriver underhållande, humoristiskt och informativt, och med den höga grad av personlighet som alltid genomsyrat alla riktigt bra fanzineskrivierier. Jag är som sagt förbluffad; inte över att du kan skriva så väl (även om jag inte visste det förut), utan över att du inte tidigare utnyttjat din förmåga i fanzinesammanhang.

Desto mer glädjande att du gör det nu. Väl skriver du även om Connie Willis, men jag är inte lika intresserad av henne som av ditt fanhistoriska inslag. Å andra sidan; din artikel väcker nyfikenhet, så det kan hända att jag läser något av henne.

Ska jag klaga på något så blir det faktiskt att fanzinet är för tunt. Jag hoppas på betydligt fler sidor nästa gång, gärna med ytterligare personligt hållna artiklar/kåserier som "Järn och svavel".

Kör hårt så länge,

Anders Bellis, Vanadisv. 17, 113 46
Stockholm.

[Jeezö! Han skriver faktiskt så! Som den eviga neo man är kan man inte annat än rodna. Tack Bellis, och tack för alla trevliga stunder med dina fanzines!]

Ahrvid Engholm:

[Ur ett mail till Sverifandomlistan om SFF-sändningen] ...Slutligen, BEM, Tomas Cronholm, ett av de bästa debutfanzinen jag sett. Tomas har varit med i 40 år! Det är helt sant. I LOS bildsamlingar kan ni hitta bilder från 50/60-skiftet där en ung Tomas Cronholm dyker upp. Och fan i mig om han inte borde ha gjort fanzines tidigare. Formatet är anspråkslöst, men BEM är naggande gott. Artikel om Lars-Olov Strandberg, artikel om Connie Willis (GoH på Finncon f ö), och slutligen några korta bokanmälningar. I slutet av 50-talet hade detta fanzine omedelbart klassats som ett av fandoms ledande. Senare höjdes kraven litet, men för standarder från mitten av 90-talet och framåt ligger det åter i topp. Det är synd att säga det, men gammal är äldst!

Molle Kanmert Sjölander:

Hej Tomas!

Tack för ditt fanzine! Vet du vad: jag blev så inspirerad av artikeln om Connie Willis att jag råkade köpa Bellwether sist jag var i SF-bokhandeln. Jag har bara tjugo sidor kvar i den; den har varit rolig och bra hela tiden, men sedan fåren kom in i handlingen har jag skrattat högt mest hela tiden. Sagolikt kul!

Jag är ju ingen särskilt inbiten sf-läsare, snarare den sorten som råkat läsa PC Jersilds och Selma Lagerlöfs sf och fantasy därför att de räknas som mainstreamförfattare, men av Connie Willis hade jag faktiskt läst Lincoln's Dreams tidigare och blivit så gripen av den att jag till och med läste om den — och åkte och tittade på Arlington och flera av slagfälten som figurerar i romanen. Så tack för lästipset! Det blir nog mer Willis för mig framöver.

Och beträffande fanzines, då:

1. Roger och jag kan nog samsas om samma ex, ifall det kommer fler zines i framtiden.

2. Jag har i samarbete med Bellis utgivit fem eller sex julfanzines — har du fått dem? Om inte, kan jag se efter ifall jag har backish kvar.

Hälsningar från värmen i Värmland:

Molle

molle.kanmert@swipnet.se

[Jo några julfanzines från dig och Bellis har prytt sin plats bland julkorten. Men du har nog inte fått något LoC, förstås... Däremot var jag ovanligt duktig när det gällde ditt Amazine för så där 11-12 år sedan! Inte har väl den redan dött?]

WAHF: John-Henri Holmberg ("Antagligen världsrekord med någon som publicerar sitt första nummer efter dryga 41 år i fandom (jo, jag vet ju att du gjorde paus ett tag, men i alla fall") och Janne Johansson & Monica Ringheim ("BEM var riktigt bra den med.").

Böcker

Mina läsare tycks inte ha blivit alltför skakade av de extremt korta bokanmälningarna. Så jag fortsätter därför där jag slutade i förra BEM.

Michael Swanwick: The Iron Dragon's Daughter. Medryckande fantasy — eller egentligen en lång dröm, med anknytningar till den unga kvinnliga huvudpersonens riktiga liv. Klart fascinerande.

Philip K. Dick: A Maze of Death. Äkta Dick där ingenting är vad det synes vara, där man åker genom rymden i små frökapslar, där alla verkar vara utsatta för ett stort experiment. Spännande och ytterligt fascinerande.

Ian McDonald: The Broken Land (Hearts, Hands and Voices). Härlig SF som egentligen är en allegori över Nordirlandkonflikten. Men samtidigt en framtid där t ex husen och bilarna är levande och där man får sitt huvud inbyggt i stora

träd när man dör så att man kan delta i en större gemenskap.

D.G. Compton: Justice City. SF-Thriller med seriöst tema: Straff och kriminalvård — här med rejäl fysisk bestraffning följd av internering med tillgång till video mm. Diskuteras en hel del i boken, som framför allt handlar om polisen som utreder ett mord och om den kvinnliga mördaren och hennes känslökyla. Litet trist upplösning, och väl mycket deckare för min smak.

Kent Björnsson och Cecilia Nilsson, red.: Främmande Besök. Bedrövlig samling noveller av nya SF- eller fantasyförfattare i Sverige. Bara en var hyggligt läsvärd, av Stefan Mankefors. Boken var dessutom irriterande amatörmässigt satt, med svajande indrag och otaliga stavfel.

Isaac Asimov and Martin H. Greenberg, eds: Isaac Asimov presents The Great SF Stories 3 (1941). Härlig

samling klassisk SF. Läste den i första hand för "Nightfall" som analyserades i Panshins *The World Beyond the Hill*. Just Asimov är väl litet tunn i personteckning, men storn höll ändå. Erik Frank Russells *Mechanical Mice* var spännande och njutbar och hans *Jay Score* en bättre robothistoria än Asimovs, Sturgeons *Shuttle Bop* och *Microcosmic God* klassiker, Ross Rocklynnes *Time Wants a Skeleton* spännande och med levande personer, m fl!

James Blish: Doctor Mirabilis. Historisk roman (knappast fantasy) om Roger Bacon, en lärd munk som levde under andra hälften av 1200-talet i England, Frankrike och Italien. Intressanta miljöer och idéer, men litet svårt att följa delvis på grund av att språket anpassats till medeltid. Inte heller så tydligt om vad Bacon skrev eller åstadkom.

Greg Egan: Distress. SF med tre huvudmotiv som delvis gick ihop: Handlingen utspelas på en konstgjord ö, syntetiserad av manipulerade alger, där en kongress pågår kring "the Theory of Everything", och därigenom om vem som så att säga skapat världen och den av detta orsakade sjukdomen "Distress". Litet väl tillkrånglad logik och inte så bra flyt i handlingen. Klart sämre än Permutation City.

José Saramago: Baltasar och Blimunda. Fantasy av en nobelpristagare. Dock en besvikelse på många sätt: Tungt

språk genom långa meningar och svulstiga uppräknningar, oinspirerande personskildringar och osannolika skeenden med omotiverade övernaturliga inslag. Miljön, 1700-talets Portugal var möjligen litet kul.

David G. Hartwell, red.: Year's Best SF. Hygglig samling noveller från 1995. Mest hårda saker. Den jag verkligen minns så här efteråt är Gregory Benfords A Worm in the Well, men den var stenhård.

Octavia E. Butler: Kindred. Gripande och levande skildring av slaveri i USA och samtidigt en fantastisk historia om tidsresor. Fina personskildringar och miljöer.

Barry Malzberg: Tactics of Conquest. Småkul story om schackspel för att avgöra mänsklighetens öde, skriven från en galen schackspelares perspektiv.

Jack Womack: Ambient. Womacks första Drycoroman. Väl mycket våld och action, men samtidigt välskriven med flyt.

Nicola Griffith: Slow River. Riktigt bra SF med djup mänsklighet och fantastiska miljöer. En stor del av tiden är man på ett avloppsreningsverk.

Barrington J. Bayley: Soul of a Robot Kul robothistoria, med en hel del politik. Men framför allt humor, t ex när roboten byggs om för att kunna fungera som en man sexuellt.

Framtiden

Vi har ju just kommit in i 2000-talet utan att datorerna stannade eller kärnvapnen fyrades av. Det bådår gott. Själv kommer jag att åka till 2Kon i Glasgow i påsk, så det kanske blir fler BEM. Skall man då läsa SF för att få veta något om framtiden? Tyvärr har jag nu glömt vem som sade det och på vilken panel, men det var mycket klokt: De profetior i gamla SF-böcker av Verne eller Heinlein som slagit in är i dag helt ointressanta att läsa. Det bestående är, egentligen ganska självklart, det som inte

slagit in eftersom det säger mycket mer om drömmarna och därför fortfarande kan fascinera.

Baksidan har min dotter Ellen gjort för några år sedan till ett fanzineprojekt som inte blev av. Jag har ju hunnit tänka åtskilliga gånger att jag skulle komma ut med ett fanzine. Det känns kul att det blev av till sist!

